

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

збереження навколишнього середовища, оскільки це відповідає потребам сьогодення.

Література:

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) // Дошкільне виховання. 1994. – № 2.
2. Кузьменко В. Формування наукової картини світу учнів: від витoku до сьогодення: [монографія]. Друге видання перероблене і доповнене. – Херсон КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. – 720 с.
3. Лук'янова Л. Б. Теорія і практика екологічної освіти у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... докт.пед.наук: 13.00.04 / Лук'янова Лариса Борисівна. – К., 2006. – 465 с.
4. Магура Н. Л. Проблеми екологічної освіти та виховання студентів у педагогічній теорії та практиці / Н. Л. Магура // Наука і методика. Зб. наук. пр. – К. : Аграрна освіта, 2006. – № 7. – С. 155–157.
5. Ничкало Н. Г. Вступ. Педагогіка вищої школи: крок у майбутнє // Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект. / За ред. Академіка АПН України Н. Г. Ничкало, – К., 1999.
6. Нунупаров С. Предотвращение загрязнения моря с судов. Учебное пособие для вузов. – М. : Транспорт, 1985. – 288 с.
7. Червонецкий В. В. Роль міжнародної співпраці у розвитку і поширенню екологічної освіти в світі / В. В. Червонецкий // Екологія та освіта: інтеграційні технології для сталого розвитку : збірник статей, доповідей та виступів IX Міжнародної конференції (м. Черкаси, 4-6 листопада 2004 р.). – Частина I. – Черкаси, 2004.

Лимаренко Л. І. *

ДІАГНОСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКИХ ТЕАТРІВ У ПРАКТИЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Статтю присвячено проблемі підготовки майбутніх педагогів в умовах студентського театру. Проаналізуємо один із напрямів констатувального експерименту: діяльність студентських театрів вищих навчальних закладів України у межах системи «формальна – неформальна освіта».

Дослідження теоретичного й практичного аспектів діяльності студентського театру в системі професійної підготовки майбутніх педагогів сформувало низку мистецько-педагогічних позицій, що дозволяють констатувати факт значущості впливу досліджуваного явища на підвищення компетентності фахівців педагогічного профілю. Такий висновок став основою для проведення експериментальної роботи щодо визначення сучасного стану функціонування студентських театрів у практиці професійної підготовки педагогів, а саме, прийнято рішення про проведення констатувального експерименту за такими напрямками: 1) дослідження діяльності студентських театрів у межах системи «формальна – неформальна освіта»; 2) діагностика

---

* © Лимаренко Л. І.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів у студентському театрі.

Аналіз нормативно-правових актів [1; 2; 3; 4; 5], що регламентують систему вищої, професійної освіти, дають підстави для констатації низки суперечливих проблем у підготовці майбутніх педагогів, а саме:

– умови традиційної лекційно-семінарської системи призводять до пасивної навчальної діяльності студента: послаблення пізнавальної мотивації і втрачання інтересу до професійної підготовки, відповідно й до вимог майбутньої професії (між теоретичною підготовкою і практичними успіхами);

– акцентуалізація в Болонській декларації на першому місці самостійної роботи студентської молоді, скорочення аудиторних годин у навчальних планах та невміння більшості студентської молоді діяти самостійно і творчо;

– виникнення в соціальному середовищі комунікативних труднощів у спілкуванні студента з однолітками, з викладачами, страх і невпевненість у відповідях на заняттях, публічних виступах, відсутність аргументації своїх думок.

Усі перераховані проблеми підтверджують необхідність постійного пошуку технологій навчання, запровадження оптимальних форм, методів у освітній процес ВНЗ, що й спонукає професорсько-викладацький склад до забезпечення майбутніх фахівців знаннями, уміннями, практичними навичками саморозвивального характеру. Перспективи реалізації таких завдань ми пов'язуємо з глибоким синтезом формальної і неформальної освіти, запровадженням культуротворчих основ розвитку та саморозвитку майбутніх педагогів. У контексті нашого дослідження такий синтез може бути реалізовано в діяльності студентських театрів.

Відповідно до визначених завдань констатуючого експерименту проаналізуємо один із його напрямів: діяльність студентських театрів у межах системи «формальна – неформальна освіта».

В основу діяльності студентського театру покладено найбільш складну форму свідомої і цілеспрямованої праці – художню творчість. Цей вид діяльності допомагає проникнути в сутність видів мистецтва, об'єднатися з їхньою мовою, що, у свою чергу, розвиває цілісність особистості майбутнього фахівця, формує низку його професійних якостей, таких як: комунікабельність та органічність, напруженість уваги та наполегливість, творчу уяву та фантазію, інтуїцію та ініціативність, гнучкість розуму та сміливість мислення, самобутність і незалежність суджень, передбачення та винахідливість, цілісність сприйняття та оригінальність, захопленість справою, почуття гумору, вміння бачити проблему, високу самоорганізацію та працездатність, позитивну самооцінку і критичність, цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, самоповагу, активність, відповідальність, доброзичливість, толерантність, кому-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

нікабельність, емпатію, чесність, порядність, повагу до людей, інтелігентність, відкритість тощо. Отже, художньо-творча діяльність у студентському театрі максимально активізує потенціал майбутніх педагогів та оптимально забезпечує їхню самореалізацію. Побудова навчально-виховного процесу студентського театру за принципом синтезу науки і мистецтва і пояснює вибір молоддю цієї вищої форми людської діяльності.

Останнім часом у багатьох університетах України діяльність студентських театрів набуває педагогічного спрямування, стає невід'ємною складовою освітнього процесу і науково-дослідницької роботи студентів. У межах констатувального експерименту нами було проаналізовано навчально-методичне забезпечення функціонування студентських театрів у структурі ВНЗ України. У зв'язку з цим, є особливо актуальним обґрунтування доцільності використання в роботі ВНЗ додаткового позааудиторного компонента професійної підготовки – студентського театру – засобу самовдосконалення, що сприяє цілісному розвитку особистості та формуванню фахових якостей майбутнього педагога. Прикладом можуть бути ВНЗ у яких реалізовано зазначений підхід: Херсонський державний університет, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Київський університет імені Бориса Грінченка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (м. Київ), Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (м. Одеса), Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, Житомирський державний університет імені Івана Франка. Перераховані ВНЗ реалізують діяльність студентських театрів у системі неформальної освіти. Характеризуємо деякі студентські театри із названих навчальних закладів.

Так, у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди діє загальноуніверситетський студентський театр читців «Есперанто» (рік створення – 2005, керівник Аліна Євгенівна Шаповаленко). Незважаючи на те, що базою студентського театру є факультети початкового навчання, іноземної філології, український мовно-літературний факультет упродовж десяти років існування колективу до мистецько-театральної діяльності було залучено представників майже усіх 14 факультетів університету. Одним із основних завдань театру є підготовка загальноуніверситетських заходів, концертів, постановка драматичних творів, участь у культурно-мистецьких заходах міста. Запроваджена програма неформальної театральної освіти є значущим доповненням до загальнопрофесійного розвитку майбутніх педагогів.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Заслугує на увагу театральню-педагогічну ініціативу державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». На базі цього ВНЗ функціонують два студентських театри: молодіжний театр-студія «Таки да» (рік створення – 2005, керівник: викладач кафедри слов'янського мовознавства Олександр Олександрович Лясов) та студентський театр «Палітра» (рік створення – 2004, керівник: викладач кафедри образотворчого мистецтва художньо-графічного факультету Стелла Дмитрівна Мунтян). Творчою базою функціонування цих театрів є факультети початкового навчання й художньо-графічний. Звертаючись до класичних і сучасних творів, учасники театральних колективів мають на меті оволодіння основами виконавської майстерності, майстерності слова, сценічної дії, пластики тощо. Постійний пошук нових талантів є обов'язковою умовою діяльності цих колективів, а тому до мистецької дії активно залучаються студенти-першокурсники.

Одним із найстарших серед досліджуваних нами студентських театрів є колектив «Резонанс» Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Творчий колектив було створено 1956 р. за ініціативи народного артиста УРСР К. Й. Параконьєва на базі філологічного факультету, однак, театр об'єднав у мистецькій дії майбутніх учителів російської, української мови, математики, фізики, іноземної філології. З 1973 р. режисером-постановником студентського театру «Резонанс» стає заслужений артист України Валерій Дмитрович Дейнекін. У 1978 р. колектив здобув загальногромадське визнання в Кіровограді, і до його мистецької діяльності почала долучатися звичайна молодь міста та студенти інших навчальних закладів. З 2004 р. керівником театру є заслужена артистка України Ірина Іллівна Дейнекіна.

Цікавою та актуальною є концепція створення студентського соціально-інтерактивного театру «Театр життя» Житомирського ДУ імені Івана Франка (рік створення – 2007, керівник: викладач кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності Інна Миколаївна Палько). Обравши мистецьку форму «форум-театру», студенти й викладачі спільно з глядачами у своїх постановках роблять спроби вирішити проблеми, що стосуються будь-якого пересічного громадянина. Такі завдання під силу професійно-орієнтованим фахівцям, а тому, основний склад театру – це студенти соціально-психологічного факультету й інституту філології та журналістики.

Також слід звернути увагу на діяльність студентського театру драми і комедії Уманського педагогічного університету, якому 2004 р. присвоєно почесне звання «Народний художній колектив» (рік створення – 2000, керівник: викладач театральних дисциплін Наталія Дмитрівна Алексеєва). Студентський театр бере участь у загальноуніверситетських, міських, облас-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

них святах, концертних програмах, театралізованих вітаннях учасників наукових конференцій, проводить профорієнтаційну роботу в міських і сільських школах, граючи свої вистави для школярів – майбутніх абітурієнтів університету. Колектив репрезентує студентську творчість на всеукраїнських і міжнародних фестивалях театрального мистецтва. У його репертуарі – краща українська та світова класика, сучасна драматургія. Студентські постановки вражають своєрідним баченням загальновідомих творів, креативним підходом до сценічного втілення драматичного матеріалу. Студенти – майбутні педагоги, які в повсякденному житті конспектують лекції, відповідають на семінарські заняття, на сцені перетворюються, створюють правдиві художні образи й дарують яскраві враження глядачам, які переживають справжні емоції і в яких виникає бажання займатися мистецтвом театру, щоб бути схожими на тих, хто майстерно грає на сцені.

Загальновизнаною та театрално знаковою є діяльність народного студентського театру «Вавилон» інституту української філології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (рік створення – 2001, художній керівник: кандидат філологічних наук, доцент, заслужений працівник культури України Ірина Віталіївна Савченко). Метою його діяльності є надання можливостей творчій молоді реалізувати свій мистецький потенціал, а також популяризація серед студентського загалу кращих творів української класики і ознайомлення із сучасним драматургічним мистецтвом України. Завдяки мистецьким проектам театр активно підтримує зв'язки з багатьма літературними музеями м. Києва: Музеєм видатних діячів української культури; Музеєм літератури; Музеєм-архівом літератури і мистецтва; Меморіальним музеєм М. Рильського.

Продовжуючи аналіз діяльності столичних студентських театрів варто звернути увагу на мистецько-просвітницьку діяльність студентського театру «Борисфен» Київського університету імені Бориса Грінченка. Створений у 2009 р. на базі інституту суспільства заступником директора з науково-педагогічної та соціально-гуманітарної роботи, доктором історичних наук, професором Галиною Василівною Саган, згаданий театр упродовж шести років є творчим осередком для професійно-особистісного розвитку майбутніх істориків, політологів, журналістів.

На базі Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського працює творчий центр «Естетика» (рік створення – 2008, керівник: Анна Сергіївна Корольова). Цей центр об'єднує творчі колективи та студії студентської молоді, зокрема театральну студію «Стиль», створену в 2011 році старшим викладачем кафедри слов'янської філології Мелитиною Костянтинівною Рушиковою. Базуючись на науковому досвіді театральної педагогіки, культурно-освітньої спадщини Миколаївської області та мистецько-педагогічних підходах у підго-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

товці цілісно розвиненої особистості вчителя, театральна студія сприяє розкриттю загальноосвітнього та культурного потенціалу студентів, розвитку їхніх творчих здібностей, усвідомлення ними людської, професійної й національної гідності.

Узагальнимо аналіз діяльності студентських театрів як системи неформальної освіти напрацюваннями Херсонського державного університету. На базі ВНЗ упродовж 18 років функціонує студентський театр «Студі-Арт» (художній керівник – автор дисертаційної роботи). Основна мета діяльності театру полягає в актуалізації творчого потенціалу студента, формуванні його естетичного досвіду в процесі оволодіння багаторівневою художньо-педагогічною комунікацією в просторі театральної дії.

На основі аналізу діяльності студентського театру «Студі-Арт» і теоретико-методичних напрацювань проблемної групи «Театральне мистецтво та освіта» факультету культури і мистецтв ХДУ було визначено особливості організації простору художньої творчості студентського театру в системі професійної підготовки фахівців, а саме: 1) студентський театр як форма роботи зі студентами створює особливе художньо-творче середовище, в якому провідне місце займає рефлексивна дія, яка забезпечує успішність розвитку професійних та особистісних якостей, а також психічних процесів та властивостей, таких як емоції, увага, уява, діалогічність; 2) ресурсним аспектом діяльності студентського театру є можливість колективної творчості на всіх етапах створення вистави та систематична робота з емоційного розвитку учасників і глядачів сценічної дії.

Досліджуючи специфіку роботи студентського театру «Студі-Арт», слід звернути увагу на організаційно-методичні особливості функціонування колективу. Якщо враховувати те, що всі вищезазначені студентські театри за системою організації мистецького процесу є неформальною освітою, то цей колектив має певне підпорядкування і формальній освіті – культурологічній. На факультеті культури і мистецтв ХДУ здійснюється підготовка фахівців за напрямом «Культура», спеціальність: культурологія, спеціалізація, організатор культурно-дозвіллевої діяльності. У навчальних планах підготовки рівня вищої освіти «Бакалавр», «Магістр» названої спеціальності є дисципліни театального спрямування в інваріантній і варіативній частинах, а саме: «Історія світового театру та літератури», «Історія пластичних мистецтв», «Історія українського театру, естради і шоу-бізнесу», «Мистецтво сценічного мовлення та публічного виступу», «Основи акторської майстерності та режисура в дозвіллі», «Теорія драми», «Основи сценічної майстерності (Сценічний рух. Грим)», «Навчальний театр та методика роботи з театральним колективом». Фактично учасники студентського театру отримують спеціалізацію, що стосується саме театального мистецтва. Основним завданням зазначених дисциплін є забезпечення оволодіння фахівцями

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

знаннями про цінності в галузі світового та українського мистецтва, зокрема класичної і сучасної драматургії; розвиток у них почуття прекрасного, формування здатності розуміти й цінувати твори мистецтва, закладення основ естетичної культури особистості; створення сприятливих умов для забезпечення розвитку, саморозвитку і творчої самореалізації студентства в мистецькій діяльності, практичного застосування різних театральних форм дії та видів діалогічної взаємодії не лише між акторами й глядачами, а також у освітній практиці майбутнього педагога.

Установлений факт підтверджує значущість взаємозв'язку «формальна – неформальна освіта» в контексті реалізації мистецько-театральної підготовки фахівців педагогічного профілю. Проведений аналіз діяльності студентських театрів свідчить про те, що мистецтво театру викликає підвищений інтерес студентської молоді, а це, у свою чергу, дозволяє ВНЗ використовувати його потужний потенціал у професійній підготовці педагогів. Студентський театр є важливою складовою освітнього процесу, оскільки він не лише сприяє розвитку творчості молоді, а й вимагає від неї комунікативної та соціальної активності, допомагає у вирішенні різних дидактичних завдань. Відтак, досліджувана нами наукова проблема є актуальною проблемою сучасної педагогічної освіти зумовлена насамперед запитами педагогічної практики.

Проведена нами діагностика діяльності студентських театрів дозволяє зробити низку висновків щодо їхньої діяльності в системі вищої освіти України, а саме:

1. Діяльність студентських театрів у вітчизняних ВНЗ регламентовано методичним і мистецьким підходами. Методичний – передбачає керівництво державними стандартами щодо підготовки цілісно розвиненої особистості вчителя, науковим досвідом театральної педагогіки, культурно-освітньою спадщиною із застосуванням технологій, які базуються на методичному доборі та обґрунтуванні педагогічних методів і прийомів, спрямованих на процес підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності засобами театрального мистецтва. Мистецький підхід у діяльності студентського театру передбачає опанування студентами знаннями про цінності в галузі світового й українського мистецтва, зокрема класичної і сучасної драматургії; розвиток у студентів практичного застосування різних видів художньої творчості через участь у діалогічній взаємодії між учасниками цього процесу; репрезентацію своєї творчості, набуття мистецтвознавчих знань, умінь, навичок, майстерності на загальноуніверситетських, міських, обласних святах, концертах, театралізованих вітаннях учасників наукових конференцій, виставах, на всеукраїнських і міжнародних театральних фестивалях.

2. У системі професійної підготовки педагогів як особливий вид духовно-практичного освоєння та пізнання дійсності сту-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

дентський театр розкриває філософські уявлення про світ у конкретних чуттєвих формах (образах), відповідно до певних естетичних ідеалів; дозволяє увійти в простір можливого і неможливого; оволодіти різними методами пізнання будь-якої реальності; уміти відповідно налаштувати себе, що дозволяє діяти адекватно в певних ситуаціях, змінювати рольову позицію та діяти в ній; сприяє розвитку творчості молоді, вимагає від особистості педагога комунікативної та соціальної активності, допомагає у вирішенні різних дидактичних завдань.

3. Студентський театр у ВНЗ є оптимізаційним засобом професійного самовдосконалення, саморозвитку – свідомих цілеспрямованих процесів цілісного розвитку та формування особистісно-професійних якостей педагога. Функціонально діяльність студентського театру спрямовується на забезпечення в майбутнього педагога мотивів, умінь, навичок самостійного професійного саморозвитку, в процесі якого будуть формуватися та вдосконалюватися сукупність цілісних особистісних і професійно-доцільних новоутворень, що визначатимуть успішність педагогічної роботи.

4. Театральна діяльність є продуктивною формою позааудиторної роботи й дає можливість майбутньому вчителю здобути психолого-педагогічні, спеціальні, методичні знання для успішного вирішення дидактичних завдань, аналізу педагогічних ситуацій, для вибору засобів взаємодії, розвитку уміння синтезувати матеріал, знаходити для нього відповідне психоемоційне забарвлення; використовується з метою формування гуманістичної спрямованості.

5. Художньо-творча діяльність студентського театру сприяє глибокому розумінню внутрішнього світу майбутнього педагога; піднімає його на новий рівень самосвідомості, який дозволяє йому більш цілісно сприймати педагогічну реальність і встановлювати толерантні взаємини з учнівською аудиторією; відкриває можливість формування духовного образу, ідеалів, ціннісних відносин майбутнього педагога; дозволяє опосередковано здійснювати вплив на формування усїєї структури його особистості.

6. Як форма професійної підготовки фахівців студентський театр ставить у центр уваги власне особистість студента – майбутнього педагога, відповідно до сучасного розуміння людини як неповторної, унікальної цілісності, як джерела власної активності, творчості, яка сама може і повинна визначати цілі й цінності свого життя, власний життєво-професійний розвиток. Діяльність студентських театрів має самостійну педагогічну цінність, оскільки спрямована на особистісний розвиток, саморозвиток, на удосконалення художньо-творчих здібностей педагогів, їхньої професійної самодостатності засобами багаторівневої художньо-педагогічної комунікації.

Подальші перспективи дослідження пов'язуємо з перевіркою другого напрямку експериментальної роботи – діагностикою

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

особисто-професійного розвитку майбутніх педагогів у студентському театрі.

Література:

1. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>
2. Про затвердження Державної програми «Вчитель» // Інформ. зб. МОН України. – 2002. – № 10.
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року // Указ Президента України № 344/2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>.
4. Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра : лист, Перелік, № 1/9–736, 06.12.2007 / Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.nau.ua>.
5. Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення фахівців з вищою освітою : Наказ Міністерства освіти України № 285 від 31.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uazakon.com>.

Наумкіна О. В.*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У статті розглядаються особливості розвитку мовленевих компетенцій студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації спеціальності «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж» у професійній сфері спілкування під час вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням».

У зв'язку з розширенням міжнародних зв'язків України, інтернаціоналізацією всіх сфер діяльності, англійська мова стає реально затребуваною у практичному та інтелектуальному житті фахівця. У цих умовах володіння іноземною мовою набуває статусу одного з найважливіших показників професійної підготовки студентів. Система вищої освіти в цей час приділяє велику увагу оновленню організації процесу навчання студентів із позиції вимог, пропонованих сучасним ринком праці. Вивчення англійської мови є особливо значущим для студентів технічного профілю, оскільки збільшується використання іноземної техніки і комп'ютерних програмних продуктів.

Процес трансформації потреб українського суспільства вносить свої корективи в підготовку майбутніх молодших спеціалістів у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації. На ринку праці існує попит на висококваліфіковані кадри, до яких висуваються особливі вимоги щодо їхнього професіоналізму включно з рівнем володіння іноземною мовою. Процес підго-

---

* © Наумкіна О. В.